

DAGBLA

Record- sanering Budelco

Door Paul Seelen

ROERMOND • In het gebied tussen Tilburg en de Limburgse Maas (drieduizend km²) vindt de komende jaren de grootste bodemsaneringsoperatie uit de Nederlandse geschiedenis plaats. De giftige erfenis van zinkertsverwerkend bedrijf Budelco/Pasminco in Budel en een Belgische branchegenoot wordt opgeruimd. Kosten: enkele honderden miljoenen gulden.

De intentieverklaring, die als de officiële start van de operatie geldt, wordt 5 februari 2001 in de Brabantse gemeente Cranendonck, waaronder Budel ressorteert, getekend door de zeven betrokken partijen. Meer dan honderd jaar heeft Budelco (en een branchegenoot net over de Belgische grens) de verre omgeving vervuild met cadmium, zink, lood en arseen. In totaal negenhonderd strekkende kilometer weg is verhard met zinkassen, een restproduct van Budelco. Daarnaast zijn honderden kilometers (water)bodem en -oever vervuild, en hier en daar ook het grondwater. In een aantal Brabantse gemeenten liggen bovendien depots waarin zinkassen zijn opgeslagen. Een bestuurlijk overleg, waar-

aan 45 gemeenten uit Limburg en Brabant, de beide provincies, drie waterschappen waaronder het Zuiveringschap Limburg, en de ministeries van VROM en LNV deelnemen, praat al enkele maanden over de operatie.

Volgens Jan Roumen, bureauhoofd oppervlaktewater van het Zuiveringschap en lid van de stuurgroep, is het streven niet een *schone* bodem op te leveren, maar wel een *schonere*, waarmee voldaan wordt aan de nieuwste wettelijke voorschriften voor bodembeheer. Daarbij is het onvermijdelijk dat op een aantal plaatsen de grond een andere, veiligere bestemming krijgt.

De kosten van de operatie zijn nog niet exact berekend. Roumen schat ze op enkele honderden miljoenen gulden. De eerste saneringswerkzaamheden zijn inmiddels al uitgevoerd. In het stroomgebied van de Tungleroysebeek onder de rook van Weert zijn drie bescheiden projecten afgesloten.

ZIE OOK PAGINA A6

De erfenis van Budelco aangepakt

Door Paul Seelen

De kop is eraf. In het stroomgebied van de Tungelroysebeek is een begin gemaakt aan de omvangrijkste bodemsaneringsoperatie van ons land. De erfenis van Budelco aangepakt.

ROERMOND • Harry Tolkamp, hoofd waterkwaliteitsbeheer van het Zuiveringschap Limburg, doet al jaren onderzoek naar het leven in waterbodems. Zelfs in de verre van schone Limburgse wateren doet hij soms verrassende ontdekkingen. Zoals de vlokreeften die hij in 1997 in de Tungelroysebeek aantroef.

De vlokreeft of zoetwatergarnaal is een minuscuul schaaldier dat om de paar dagen een nieuw pantser vormt. Als het water teveel zink en cadmium bevat, lukt dat niet. Decennia lang had het beestje de Tungelroysebeek gemeden. Zijn terugkeer vervulde Tolkamp en zijn collega's met vreugde; met het milieu ging het weer beter. De Tungelroysebeek, die ontspringt net over de Belgische grens en 35 kilometer verderop bij Neer in de Maas uitmondt, is berucht vanwege zijn cadmium- en zinkgehalten; een erfenis van vooral zinkfabriek Budelco/Pasminco in Budel.

Budelco werd rond 1890 opgericht als de Kempische Zinkmaatschappij. Het bedrijf kocht zinkerts in alle delen van de wereld. Deze zinkerts werd gesmolten. Daarbij kwamen giftige dampen vrij en een restproduct, zwaar vervuilde kelderassen (zinkas). Deze laatste werden gebruikt om het eigen bedrijfsterrein op te hogen en wegen – in Brabant en Limburg samen negenhonderd strekkende kilometer – te verhardden. Tenslotte werd cadmium en zink geloosd op het oppervlaktewater. Rond 1973 stapte Budelco over op een schoner productieproces. De luchtvervuiling was daarmee verleden tijd, maar er kwam wel een giftige chemische stof vrij: jarosiet. Deze werd in bekens gestort, die later zo lek als een mandje bleken te zijn. Door de activiteiten van Budelco raakten het grondwater onder het bedrijf en de (water)bodems in de verre omgeving ernstig verontreinigd. De minister van Milieu sprak in 1985 veelbetekend van het „omvangrijkste gebied van diffuse verontreiniging in Nederland”.

Het Zuiveringschap was het een doorn in het oog. Maar het stond machteloos. Saneren had weinig zin, zolang Budelco doorging met vervuilen.

„Midden jaren tachtig”, herinnert Jan Roumen, bureauhoofd oppervlaktewater van het schap zich, „keerde het tij. De overheid riep voor het eerst dat de vervuiler

De hoofdingang van zinkfabriek Budelco in Budel. foto Franco Gori

(mee) moet betalen. Budelco stelde met VROM en de provincies Brabant en Limburg een saneringsplan op. De kosten – circa 400 miljoen – zouden gedeeld worden.”

Het plan verdween echter in een la. Ambtenaren raakten verzeild in oeverloze juridische discussies over wie het allemaal moest gaan betalen. Tien jaar lieten zij Budelco met rust. Budelco realiseerde zich echter dat het de handen uit de mouwen moest steken, wilde het in de toekomst niet alsnog met onbetaalbare claims worden opgezaald:

- het liet zijn met een vier meter dikke laag zinkassen opgehoogde bedrijfsterrein afgraven;
- het legde een 'hydrologisch beheerssysteem' aan, dat verhindert dat verontreinigd grondwater weglekt;
- het isoleerde en vernieuwde zijn jarosietbekkens;
- het verminderde zijn sulfaatuitstoot;
- het zorgde ervoor dat het surplus aan water gezuiverd wordt in de fabriek;
- het gebruikt sinds juni een schoner zinkerts uit Australië. Budelco had zijn leven gebeterd; de terugkeer van Tolkamp's vlokreeft was daarvan een onomstotelijk bewijs. Het schap besloot daarop een saneringsplan voor de Tungelroysebeek te maken, want de historische lozingen van cadmium en zink lossen niet vanzelf

op. Projectleider Roumen: „Niet alleen de waterbodem is ernstig vervuuld. In de jaren '30 is de beek breder en dieper gemaakt. De bagger die vrijkwam, werd verspreid over tien tot vijftig meter oever. In de jaren '60 werd de beek bovendien rechtgetrokken. Ook toen kwam bodemmateriaal op het land.”

Het Zuiveringschap berekende dat 1,2 miljoen m³ (240 voetbalvelden met een meter hoog bagger) gesaneerd moeten worden. „Maar dat zou onbetaalbaar zijn”, bevestigde Roumen. „Overeenkomstig de nieuwe inzichten over bodemsanering is de lat lager gelegd. We streven niet meer naar een *schone*, maar naar een *schonere* bodem, die niet voor elke herbestemming geschikt is.”

Er deed zich een buitenkansje voor. Het waterschap Peel en Maasvallei, de provincie en het Zuiveringschap hadden grootse plannen. Om de gevolgen van nieuwe overstromingen van de Maas in te dammen zou het waterbergend vermogen van de Tungelroysebeek vergroot worden door deze opnieuw te laten meanderen en waterbuffers aan te leggen. Door tegelijkertijd de bodem te sa-

neren, konden kosten worden bespaard.

In maart van dit jaar werden de eerste vier deelsaneringsprojecten (kosten 12 miljoen) opgestart. In totaal moet hierbij ruim 70.000 m³ worden gereinigd. De eerste drie (Kruispeel, Krang, Heythuysen-Leudal) zijn inmiddels klaar. Licht vervuuld bagger is gebruikt om de beek opnieuw in te richten, zwaar vervuuld bagger verwijderd en op locatie verwerkt door een installatie die de bagger scheidt in zwaar verontreinigd slib (15 procent) en schoon zand (85 procent). Het slib wordt gestort in een geïsoleerde haven in Rotterdam, het zand hergebruikt bij de aanleg van wegen. De komende tien jaar wordt de resterende waterbodem (300.000 m³, kosten 50 miljoen) aangepakt. En daarmee is nóg maar een deel van het werk gedaan. Het gebied dat vervuuld is, is in totaal 3000 km² groot. Het strekt zich uit van Tilburg tot de Limburgse Maas. Een bestuurlijk overleg werkt aan een totaalplan voor deze regio, wat niet alleen voorziet in het saneren van waterbodems, maar ook grondwater, zinkas onder wegen en de zinkasdepots her en der in Brabant.

De tussenstand van het project Tungelroysebeek wordt vandaag tijdens een congres in De Oranjerie in Roermond toegelicht.

